ПРОЕКТ ГРАЖДАНИН - КНИГА ЗА УЧЕНИКА

Увод: Цел на програмата "Гражданин"

Млади приятелю,

Предстои ти да участваш в проекта "Гражданин", в който в продължение на няколко месеци задено с група от съученици ще опитате да откриете, изследвате , намерите решение и предложите план за действие за сериозен проблем във вашето населено място.

Какво ще ти даде участието в тази програма?

На първо място заедно със съучениците си ще опитате да направите нещо ново и интересно – да потърсите проблеми от живота около Вас и да се опитате да намерите решение;

В процеса на работа ще се срещнеш с различни хора, ще научиш нещо за това как е устроен светът около теб, кой е отговорен и как се решават проблемите, какво представлява местната политика, каква е ролята на обикновените хора, как младите хора могат да изразяват мнението си така, че да бъде чуто.

Ще придобиеш и много умения - да умееш да разграничаваш важните неща от несъществените в живота около теб, да общуваш с най-различни хора, да сътрудничиш с връстниците си, да изразяваш мнението си и да го обосноваваш.

С една дума този проект ще ти помогне да научиш нещо повече за себе си, за приятелите ти и съучениците ти, за света и хората около теб.

*
* *

Проектът "Гражданин" се състои от два етапа.

По време на **първия етап** вашата група или клас съвместно прави избор кой от местните проблеми ще се опита да реши; събира информация, изследва проблема, търси възможности за решение, разработва план за действие / за осъществяване на обществена политика / като през цялото време подрежда информацията за проекта в **работна папка на проблема** с всички събрани материали, със собствени мнения, имащи отношение към решаването му.

През **втория етап** групите ще се състезават помежду си като публично представят **файл на проблема,** който е обобщен вариант на груповите решения на проблема или още по-точно отразява цялостния процес на работа по проблема – начините на събиране на информация, анализа на проблема, набелязаните алтернативни решения , изборът на критерии за оценка на решенията и приемането на най-ефективно решение, формулирането на обществена политика за решаване на проблема .

Състезания ще се организират на училищно, градско и национално равнище.

Избрани отбори от всяка група ще представят своите файлове на проблема и на предлаганата обществена политика за решението им пред местната общественост /родители, обществеици, представители на местните власти, съученици, учители/, а специално жури ще оценява представянето по точно определени критерии.

*
* *

Правила на ефективно общуване в групата

В процеса на изследване и решаване на проблема в групата ще изграждате помежду си отношения, основани върху универсалните норми на ефективно общуване като:

Искреност/откритост/ - Създаване на условия за свободно изразяване на чувствата и проблемите, които те вълнуват, както и заставане с лице към чувствата и проблемите на твоите приятели и съучиници.

Неоценъчна атмосфера, в чиято основа са изразяването на чувства, а не даването на оценки и етикетирането.

Конкретност и непосредственост - В групата се работи по конкретни проблеми, дават се конкретни обратни връзки, споделят се конкретни преживявания.

Активност и инициативност - За да получиш информация как колко добре правиш нещата и как си възприеман от другите, трябва да правиш най-естественото - да участваш в груповата работа, да действаш, т.е. да споделяш преживяното, да търсиш обяснения на случилото се, да водиш диалог..

Наблягане върху силните страни, върху добрите качества на останалите членове на групата, когато общуваш с тях. Така ще се изгради необходимата атмосфера на добронамереност..

В групата всички сме равни благодарение на изразяването и споделянето на чувства, преживявания и мнения както и в стремежа си за взаимно разбиране, помощ и възприемане.

Групови норми и лична отговорност - Като взаимодействам, като възприемам другите и като търся и получавам информация и за себе си във всеки момент аз съм отговорен за действията си в групата.

Неприкосновеност на личността - Нищо в групата не бива да става за сметка на чувствата и преживяванията на някой от участниците.

Свобода на изразяването - През цялото време в работата на групата се стремя да изразявам свободно каквото мисля, но ака , че да не засягам останалите участници

*
* *

Ролята на учителя при осъществяването на програмата

Нека да споделим и няколко думи за ролята на учителя, който ще води групата по време на осъществяване на проекта.

За да осъществи своята дейност, той едновременно изпълнява доста **различни роли.**

На първо място той е **режисьор**, човекът, който координира, насочва, дава дух, премисля, ако трябва в най-малки подробности работата на групата, организацията, възможните последствия.

Той е и **водач на групата**, на когото ще се разчита в труден момент при спор или при търсене на помощ.

Той е и **експерт, източник на знания,** занимавал се е с проблема, подготвял се е, за да изпълнява успешно ролята си.

Водещият може да се окаже и в ролята на ваш или твой **съветник или на съдия, на арбитър** при оценката на мненията в даден спор или при възникнала проблемна ситуация.

За водещия е важно да:

- вярва, че участниците в групата по програма "Гражданин"могат да достигнат сами до добри решения на своя проблем;
- вярва, че всеки участник има нещо ценно да каже или да допринесе в процеса на търсене и откриване на най-добро решение на проблема;
- уважава разнообразните потребности на участниците, които се проявяват по време на занятията и е подготвен да се справя с тях;.

Водещият на група по проекта "Гражданин" следва да осъществява **ключови дейности** като:

- да наложи положителен, оптимистичен тон в групата по време на обсъжданията и решаването на проблема;
- да установи в самото начало правила за работа, които ще ще дават определени рамки на отношенията в групата;
- да формулира целите на всяко занятие;
- да пита участниците за техните потребности и опасения , да умее да ги изслушва и да ги остави те сами да ги определят и споделят;
- да обобщава чутото - да изброява проблемите и въпросите, които трябва да бъдат разгледани и решени;
- да очертава проблема като съвместна задача, решението на която трябва да задоволи всички участници;

*
* *

Моделиране на процеса на обществена политика и гражданско участие – същност на програмата "Гражданин"

Цел на програмата е да даде възможност за участие на младите хора във формирането на обществена политика по даден проблем в местната общност и в предлагането на тази политика на вниманието на местните власти и на гражданите.

В смисъла, в който се използва в тази програма, **обществена политика** *е възприетият в местната общност начин за решаване на социалните проблеми.* Обществената политика се формира на основата на решения на местните власти и социални институции при активната роля на организациите на гражданското общество и гражданите.

Основните начини за формулиране, формиране и осъществяване на обществена политика в общността са записани в законите на страната – в Конституцията, в закона за местната власт и местно самоуправление. /Приложение № 1/

Важно е да разбереш централната роля на местните органи на властта в процеса на формулиране на обществена политика. Местните власти са обаче само едната страна на процеса - всички граждани в общността също трябва да участват в управлението на възникващите проблеми, на своя живот. Демократичното вземане на решения изисква както съгласието на гражданите да бъдат управлявани, така и тяхното участие в това управление.

Формирането на обществена политика започва, когато хората в дадена общност си дадат сметка, че проблем съществува. Процесът на осъзнаването на проблема може да се стимулира от средствата за масова информация, политици, граждански групи, правителствени институции. След това хората започват да дават идеи как е най-добре да бъде разрешен проблемът. Хората с идеи се опитват да убедят органите на властта да възприемат идеите им и да приемат техните решения в практиката. В този процес има вероятност мненията да се различават относно това какво трябва да се направи във връзка с решаването на конкретен проблем и кой трябва да го направи. Често се появяват алтернативни предложения. Целият процес включва събиране и анализиране на информацията, преценка на последствията от алтернативните действия и подкрепа на едно или друго предложение. След като хората изберат подходящ начин на действие, те трябва да убедят органите на властта и социалните агенции да приемат политиката им. Веднъж приета, политиката трябва да бъде проведена.

За вас като бъдещи пълноправни членове на местната общност е важно да разберете ролята на гражданите във формирането на обществената политика. Гражданите могат да участват на всички нива на процеса чрез посещаване на обществени събирания, чрез писане на писма до техния представител и до вестниците, чрез телефонни разговори, чрез оценка на предложения и контрапредложения, чрез участие в демонстрации, чрез убеждаване на други граждани да подкрепят конкретна алтернатива, чрез проучвания, чрез изказване на собствени мнения, чрез провеждане на референдум. Този списък не изчерпва възможностите, но показва, че има многобройни възможности за участие в процеса на вземане на решения от страна на гражданите.

*

* *

Модел на осъществяване на програмата

Участие в програмата ще премине през няколко етапа.

- Подготовка и мотивиране на участниците за работа по програмата.
- Избор на проблем, по който групата ще работи.
- Събиране на информация за проблема.

- изучаване на законодателната и нормативна основа на проблема;

- събиране на информация от различни групи от населението;
- анализ на събраните материали;
- срещи, интервюта с компетентни специалисти;

* Изследване на проблема.

- анализ на проблема, както и на съществуващите обществени практики /политика/ за решаването му;
- събиране на допълнителна информация;
- срещи със специалисти за изясняване на въпроси , възникнали от анализа на проблема;

* Разработване на собствен вариант за решаване на проблема.

- предлагане на варианти за решаване на проблема;
- подбор на най-приемливия вариант с помощта на система от критерии;
- разработване на план за решаване на проблема / формулиране на обществена политика/;

*. Разработване на файл на проблема / постери и документална част/ за представяне на проблема и на предлаганата обществена политика за решаването му.

* Представяне на проблема и на обществената политика за решаването му/ публично обсъждане, състезание/.

* Обсъждане на придобития опит по време на работата върху проблема и формулирането на обществена политика.

Първа стъпка: – Подготовка на групата за участие в програмата

Работата по програма "Гражданин" е продължителен процес, който ще изисква съвместни усилия поне в рамките на два-три месеца. Този процес предполага да работите и като група и индивидуално, и по време на общите срещи и в рамките на населеното място, да събирате и да преработвате информация, да се срещате с хора , да изследвате и да търсите решения на проблеми и да ги оформяте в план за действия, да представяте постигнатото убедително и ясно, да търсите съмишленици, да действате и се изявявате като отговорни и загрижени за бъдещето млади граждани.

За да може да се осъществи всичко това, трябва да бъде подготвени за това гражданско приключение. Като участниците в проекта следва да сте наясно с това, което ще правите и да бъдете мотивирани за участие.

Долният текст в рамка

Какво ще ми даде участието в проекта "Гражданин"?

преживяване, трупане на опит, увлекателна съвместна дейност, различен начин на общуване и на работа, възможност да проучваме живота в нашето населено място, вълнуващи срещи с различни хора.

Дотук - рамка

“ Какво означава да си гражданин, какви са нашите проблеми като млади хора, зависи ли от нас решението на тези проблеми, искаме ли да участваме в решението им, какво ще ни донесе решаването на проблемите?”

.....
.....
.....
.....
.....
.....

“Гражданско бинго” /ВЪПРОСИТЕ В РАМКА/

- защитавам правата си , когато са нарушени
- дразнят ме мръсотията …….в нашия квартал
- познавам добре Конвенцията за защита правата на детето
- считам за проблем на нас, младите хора …….....
- участвал съм в ……/ написани различни акции и дейности/
- / допълни таблицата с действия, които смяташ за проява на гражданство/ …….....
  .....
  .....
  .....
  .....
  .....
  .....

Граждански впечатления: / ВПЕЧАТЛЕНИЯТА В РАМКА/

Най-добрият човек , когото познавам: /опиши това, което те кара да смяташ, че е така/.....
.....
.....
.....
.....
.....

Разкажи за някой “жираф” в твоето населено място / “жираф”, наричаме човек, който с дейността си за доброто на другите хора се откроява над останалите/

.....
.....
.....
.....
.....

Опиши проблем, който причинява неудобства на живеещите в твоя блок, улица, населено място.

.....
.....
.....
.....
.....

Личен файл: ***/Файлът в рамка/***

Име:

Родно място:

Местожителство:

Гражданин на:

Излизания в чужбина:

Девиз/Любима фраза

Защитник на	Привърженик на
Борец за	Противник на
Откривател на	Инициатор на
Пас за	Укривател на
Кръшкач от	Жаден за

.....

.....

.....

.....

Правила за групова работа

Примерни полезни правила: */Примерните правила в рамка/*

- взаимно изслушване

- да са уважаваме
- идеите на всеки са важни
- да не се говори едновременно
- право да се участва
- всички да работим активно
- да търсим помощ при трудности
- да търсим подкрепа от родители и близки
- да работим като група
- да си помагаме

Правила за работа на нашата група / в рамка/

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

“Гражданин на годината на нашето населено място” / в рамка/

/ посочи номинираните, какво работят и за какво са номинирани/

.....
.....
.....
.....
.....
.....

Договор за участие в програмата /ДОГОВОРЪТ В РАМКА/

Аз ..... декларирам , че съм запознат/а/ с програмата и искам да участвам в нейното осъществяване като се задължавам да присъствам редовно и да полагам необходимите усилия за успеха й.

За осъществяването на програмата ще работя усърдно с останалите участници и ще търся необходимата помощ и подкрепа от моите близки

Задължавам се да спазвам сроковете и правилата на работа, които водещият и групата определи.

Очаквам, че ще ми бъде оказвана помощ от водещия програмата г-н /г-жа/....., както и от училищното ръководство.

..... /подпис/ .....: /подпис/

Втора стъпка: Избор на проблем

Критерии за избор на проблем:обществена значимост на проблема, решимост на проблема в рамките на реалните възможности на местната общност, актуалност на проблема, връзка на проблема с потребностите и интересите на младите хора, изразено желание на обществеността проблемът да бъде решен час по-скоро.

Основни проблеми на местната общност, предложени за разглеждане / в рамка/

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Събиране на информация за проблеми:

Допълнителни възможности за откриване на местни проблеми:

- Интервюирайте семейството, приятелите, съседите си или други хора по един от поставените по-горе въпроси
- Проучете материали, публикувани във вестници, списания, бюлетини и др. Донесете ги в клас и ги споделете с колегите си.
- Съберете подходяща информация от радио и телевизионни предавания.

Формуляр за откриване и анализ на проблем

Проблем:

_____

- Дали това е проблем, който според Вас и останалите хора в общността е важен? Защо го смятате за такъв?

- Коя институция или агенция е отговорна за решаването на проблема?

* Каква е политиката на местните власти и на държавните агенции за решаване на този проблем (ако изобщо има такава)?

Ако такава политика наистина съществува, отговорете на следните въпроси:

- Какви несъгласия има сред Вашата общност по отношение на тази политика (ако има такива)?
  _____

_____

_____

- Къде можете да откриете повече информация за този проблем и за позициите на отделни хора или групи?
  _____

- Има ли други проблеми във Вашата общност, които смятате, че ще са полезни за изучаване от групата? Кои са те?

Трета стъпка: Събиране на информация за проблема

Събирането на информация е изключително важен процес и стъпка за решаване на проблема. С колкото повече и по-вярнаинформация разполага групата, толкова по-лесно ще бъде да се изследва проблемът и да се потърси добро решение.

За да сме сигурни, че събраната информация е достатъчна, трябва:

- да сме потърсили и проучили всички основни източници на информация за проблема
- да сме сигурни, че събраната информация е вярна, т.е. отразява истинското състояние на проблема;

Източници на информация: библиотеки, офиси на местни вестници, преподаватели и учени, адвокати или съдии, обществени организации и групи по

интереси, законодателни органи (местни и национални), административни агенции, електронни мрежи за комуникация.

Правила за получаване и документиране на информация

- посещение в библиотека - индивидуално или на малки групи, за да не се пречи на читателите в билиотеката; обърнете се към библиотекарката и й обяснете вашата задача; ако не можете да вземете книги за вкъщи, на място се опитайте да отбележите най-важната ниформация като имате предвид формуляра за събиране на информация по проблем; в някои библиотеки има възможност срещу минимално заплащане материалите да бъдат копирани, това ще улесни усилията ви и ще може да ги приложите в работната папка на проблема;
- обаждане по телефона - определете един човек от групата, който да се заеме с обажданията; обяснявайте кратко и ясно вашата задача и се опитайте да договорите среща; предпоитайте да договаряте повечето срещи и интервюта лично, ако това е възможно;
- уреждане на срещи и интервюта –бъдете винаги точен за срещата – времето на хората, с които ще разговаряте е ценно. Изслушвайте ги внимателно преди да задавате следващия въпрос; постарайте се да получите ясна и колкото се може повече информация по проблема; ако имате диктофон, поискайте разрешение да запишете интервюто;
- писмена кореспонденция – ако се наложи писмено да задавате въпроси, оформете писмото ясно и четливо, изкажете благодарност на човека, който очаквате да ви отговори, за усилията, които ще положи; опишете кои сте и защо се интересувате от проблема; посочете, че времето ви по проекта е ограничено и посочете срок , в който очаквате отговор; помолете, ако е възможно да ви бъде изпратена писмена информация – документи, разпореждания за проблема; след като получите отговор изпратете благодарствено писмо до човека от името на групата;..

Как да се представя, когато събирам информация? / в рамка/

Моето име е ... (Вашето име). Ученик съм в ... (училище, клас)

Ние изучаваме местните проблеми, как се решават те от правителството и как гражданите могат да участват в управлението.

Проблемът, с който се занимаваме е ... (кратко описание на проблема)

Аз отговарям за събирането на информацията относно проблема. Може ли да ви задам няколко въпроса или да се обадя по друго време? С Вас ли трябва да говоря или трябва да се обадя на друг човек?

Имате ли някаква печатна информация, която бихте могли да ни предоставите/изпратите? (подгответе предварително адреса на училището, за да можете да го продиктувате, ако ви отговорят утвърдително).

Формуляр за интервю / в рамка/

Вашето име_____ Дата _____

Проблем:

_____

- Име на интервюирания човек _____

Роля на този човек в общността _____

(напр. бизнесмен, пенсионер, родител, ученик, доброволец). Забележка: ако човекът не иска да бъде споменато името му, уважете желанието му за анонимност и отбележете единствено ролята му в обществото.

- Кажете на този човек какъв проблем изучавате и после му задайте следните въпроси:
    - Мислите ли, че този проблем е важен? Защо? _____

_____

    - Мислите ли, че други хора в общността считат проблема за важен? Защо?

_____

Каква е политиката на местните власти и на държавните агенции за решаване на за решаване на проблема/ ако има такава политика/?

_____

Ако такава политика наистина съществува, отговорете на следните въпроси:

- Какви са предимствата на тази политика? _____

_____

- Какви са недостатъците ѝ? _____

_____

_____

- Как може политиката да бъде усъвършенствана? _____

_____

_____

- Трябва ли да бъде сменена? Защо? _____

_____

_____

- Какви несъгласия има сред общността по отношение на тази политика (ако има такива)? _____

_____

_____

  -
  -
  -
  - Къде мога аз (или моята група) да съберем повече информация за проблема и за различните позиции, които хората заемат по него? _____

_____

_____

Формуляр за информация, събрана от вестници и списания / врамка/

Вашето име_____ Дата _____

Проблем:

_____

Име/Дата на публикация

_____

Заглавие на статията

_____

- Позиция, заета в статията по проблема _____

_____

- Основни моменти в позицията _____

_____

_____

_____

- Според източника каква е политика (ако има такава), която следват местните власти и държавни агенции за решаване на проблема? _____

Формуляр за наблюдение от радио и телевизия / в рамка/

Вашето име_____ Дата _____ Време _____

Проблем:

_____

- Източник на информация. (Това може да бъде телевизионна или радио информационна програма, документален филм, интервю или друга програма, свързана с проблема) _____

_____

Имайте предвид следните въпроси, докато гледате и слушате програмата:

- Дали този проблем е важен? Защо? _____

_____

_____

- Каква е политиката (ако има такава
-) на местните власти и на държавните агенции за решаването на проблема?

_____

_____

_____

_____

- Какви са преимуществата на тази политика? _____

_____

_____

- Какви са недостатъците й? _____

_____

_____

- Как може политиката да бъде усъвършенствана? _____

_____

_____

- Необходимо ли е да бъде сменена? Защо? _____

_____

_____

- Какви несъгласия (ако има такива) съществуват сред общността по отношение на политиката? _____

_____

_____

_____

_____

Формуляр за документиране на информация от публикация / в рамка/

Име (имена) на участника (участниците) в изследователския екип

_____
_____

Дата:

_____

Име на посетените библиотека, офис, агенция или интернет страници:

_____
_____

Изследван проблем:
_____

- Източник на информация
  - Име на публикация
    _____
  - Автор (ако е споменат)
    _____
  - Дата на публикуване
    _____
- Запишете тази информация от публикацията, която ще ви помогне да отговорите на колкото се може повече от следващите въпроси:
  - Колко сериозен е разглежданият проблем сред вашата общност?

_____
_____

_____
_____

  - Колко разпространен е проблемът във Вашия регион или в национален мащаб?

_____
_____

_____
_____

  - Кое от долупосоченото според Вас е вярно? (отбележете с √)
    - Няма закон или политика за справяне с проблема. □ Да □ Не
    - Законът за решаване на проблема не е ефективен. □ Да □ Не
    - Законът за решаване на проблема е ефективен, но не се изпълнява. □ Да □ Не

- Кои органи на местните власти и на държавната власт са отговорни за решаването на проблема? Какво правят те в тази насока? _____

_____

_____

- Какви несъгласия относно тази политика или начините за решаването на проблема съществуват сред нашата общност? _____

_____

_____

- Кои са основните личности, групи или организации, ангажирани с проблема?

_____

_____

- Защо те се интересуват от проблема? _____

_____

_____

- Каква позиция заемат? _____

_____

_____

- Какви са преимуществата и недостатъците на техните позиции? _____

_____

_____

- Как се опитват да повлияят на правителството да възприеме тяхната гледна точка по проблема?
  _____

_____
_____

_____
_____

- Как мога аз и моите съученици (колеги) да получим повече информация за техните позиции?
  _____

_____
_____

_____
_____

Формуляр за документиране на информация от писма и интервюта / в рамка/

Име (имена) на участника (участниците) в изследователския екип

_____
_____

Дата:

_____
_

Изследван проблем:

_____

- Източник на информация. (Включете името на човека, който Ви е осигурил информацията. Ако е подходящо, включете титлата му, името на групата и организацията, към която принадлежи)

  Име

  _____
  __

  Титла и организация

  _____

  Адрес

  _____

  Телефон:

  _____

- Поискайте информация по проблема. След като се представите чрез писмо или телефонен разговор, помолете да ви отговорят на следните въпроси:

  - Колко сериозен е разглежданият проблем сред вашата общност?

_____
_____

_____
_____

  - Колко разпространен е проблемът във Вашия регион или в национален мащаб?

_____
_____

_____
_____

  - Защо това е проблем, който трябва да бъде решен от местните власти и държавните институции? Трябва ли някой да поеме отговорност за решаването му? Защо?

_____
_____

_____
_____

- Кое от следващите неща според Вас е вярно? (отбележете с √)
  - Няма закон или политика за решаване на проблема. □ Да □ Не
  - Законът за решаване на проблема не е ефективен. □ Да □ Не
  - Законът за решаване на проблема е ефективен, но не се изпълнява. □ Да □ Не
- Кои правителствени звена или агенции (ако има такива) са отговорни за решаването на проблема? Какво правят те в тази насока? _____

_____
_____

_____
_____

- Какви несъгласия относно тази политика или начините за решаването на проблема съществуват сред нашата общност? _____

_____
_____

_____
_____

- Кои са основните личности, групи или организации, ангажирани с проблема?

_____
_____

_____
_____

- Защо проблемът ги интересува? _____

_____
_____

_____
_____

- Каква позиция заемат? _____

_____
_____

_____

- Какви са преимуществата и недостатъците на техните позиции? _____

_____

Четвърта стъпка: Анализ на проблема и намиране на решение

Приложение №5: Съвместно решаване на проблеми

Съвместното решаване на проблем е структуриран процес, при който участниците методично изследват проблема и достигат до възможните решения. Ето защо за водещия групата по програма "Гражданин" е важно да знае механизмите, стъпките и условията за ефективно решаване на проблеми.

1.**Първата стъпка е определяне на проблема**- т.е. да се опише състоянието на проблема, да се разбере как членовете на групата схващат проблема и неговите основни измерения.

Да определим проблема означава не само да изследваме и да споделим нашите схващания за него, но и да се опитаме да опишем целта, която искаме да постигнем.

Ако поставим като проблем чистотата около училище за нас ще е важно да определим как всеки от групата вижда чистотата /съответно – замърсяването/, да узнаем какви акценти има в различните виждания на членовете.

Това споделяне ще донесе няколко неща – проблемът ще бъде разгледан детайлно, ще стане общо достояние, т.е. всички ще бъдем съпричастни към него.

По този начин ние ще бъдем и мотивирани съвместно да продължим да търсим решения за проблема . С една дума споделянето, разглеждането, съвместното определяне на проблема , навлизането в дълбочината на проблема се превръща в демократичен процес, в който всички участваме, ценим собственото мнение и мнението на другите, подпомагаме се взаимно при това съвместно изучаване.

С изучаването и определянето на проблема ние поставяме началото на цялостния модел на съвместното му решаване.

2. **Втората стъпка се отнася към анализа на причините за проблема.**

Нашата цел е да постигнем общо съгласие защо съществува проблемът, да се събере максимум информация за причините на проблема, да се направи списък на причините, да се оценят и подредят причините по важност и да се реши по кои причини ще се работи.

Отново наша цел е съвместно изследване на причините на проблема, взаимно изслушване и разбиране, използване информацията и евентуално опита на всеки от членовете на групата и обединяване на техните усилия.

На наше разположение са различни методи за достигане до причините, породили проблема.

Първият и най-популярен метод е

Мозъчна атака: групата дава максимум идеи за причините. По време на процеса на даване на идеите те не се оценяват. Добре е да се развиват идеите на другите.

Основни правила на мозъчната атака са:

- всички идеи са ценни
- оценките се отлагат за по-късно
- използвай въображението си
- колкото повече идеи, толкова по- добре
- развиване идеите на другите
- не се отказвай лесно
- избягвай да мислиш в категории, които са ти познати

Мозъчната атака е много ефективен метод, когато искаме да идентифицираме за кратко време голям брой причини, породили проблема.

Например анализираме причините за слабия отговор от страна на местната общественост на нашата кампания за екологично чисто селище.

Предложения на групата в резултат на мозъчна атака:

- хората не се интересуват от екология;
- ниска екологична култура;
- слаба разгласка на кампанията;
- заърсяващата промишленост в селището е основен поминък на населението;
- противодействие от страна на собствениците на предприятието-замърсител;
- зависимост на кмета на селището от собствениците;
- липса на достатъчно средства за роганизиране на кампания;
- слаба връзка на нашата група с неправителствени организации;
- ……..

Друг популярен метод е **“Мрежа на паяка”**.

Групата работи по следния план:

1.Търси причините за проблема.

2.Търсят се причините за всяка причина.

Графично се оформя картина подобна на мрежа на паяка - пробемът е в средата на постера, около него са написани причините, а около всяка причина- тези причини, които я пораждат.

Пример: Трябва да се анализира проблемът “Намаляване броя на доброволците в нашето училище за работа в младежки червен кръст”

- нямаме знания по здравно образование;
- слаба запознатост с работата на младежкия червен кръст;
- заети сме с подготовка на уроците;
- най-важно за нас е продължаването на образованието във висше училище;
- нямаме време за губене;

- ……

Схема / от Гражданско образование за неправителствени организации стр.65 – схематаг

Популярен метод за търсене на причини и следствия е **“Рибена кост”**/Диаграма на Ишикава/:

При този начин за анализ на причините за проблема те картинно се оформят като рибена кост.

Всички потенциални причини водят до основната линия- “гръбнакът” на диаграмата. Върху всяка от тях оказва влияние други причини.

Например да потърсим причините за неуспеха на кампанията за събиране на помощи за създаване на младежки дискусионен клуб в селището.

Схема - от Книжката гражанско образование стр.66 и дадените по-долу причини

При метода, наречен “полеви анализ” се опитваме да идентифицираме силите, които помагат и силите, които пречат за решаването на проблема .Този метод помага на групата да съсредоточи своите ресурси върху помагащите фактори и да потърси пътища за преодоляване на задържащите фактори.

Например: малък брой нови членове на нашия клуб по…….

Схема стр.67 от книжката за гражданско образование
И таблицата от стр.68

Напоследък все по-голяма приложение намира методът на SWOT анализа/ от първите букви на английските думи за силни страни, слабости, възможности за решаване на проблема и заплахи/

При този метод групата последователно търси отговори на всяка от четирите области и като цяло получава картината за причините, пораждащи проблема и контекста, в който той съществува.

Например: Бъдещо развитие на клуб за благотворителни дейности в училище.

1.Силни страни:
- младите хора все повече се интересуват от подобна дейност;
- някои от родителите ни са включени в подобна дейност, а с тях и съученици;
- в часа на класния ръководител обсъждахме темата за хората в неравностойно положение;

2.Слаби страни:
- няма много кандидати за участие в клуба;
- всеки гледа по-скоро себе си;
- всички сме относително бедни;
- нямаме място, където да се събираме;
- не може да се разберем каква точно да е дейността ни;

3.Заплахи пред движението:
- нямаме подкрепа от всички учители;
- родителите на повечето от нас не се нитересуват от дейността ни;

- никой от местния вестник не дойде на срещата, въпреки поканата ни;
- училището предпочита да дава средства за други дейности – екологични, празници на училището

4. Възможности, които се откриват движението:

- в селището вече има силна неправителствена организаия в тази боласт , работеща с възрастни хора в неравностойно положение;
- бивш възпитаник на училището е обещал да ни помогне, ако сеи организираме и направим нещо действително полезно в тази област;
- в съседния град учениците вече втора година участватт в подобна организация.

Важно е да се отбележи при използването на този метод, че когато изследваме силните страни и слабости се насочваме към дадения проблем / в нашия случай характеристиките на клуба за благотворителност/, а когато анализираме заплахите и възможностите за развитието, вниманието е насочено към контекта в който проблемът/ в нашия случай клубът/ се развива.

3. Идентифициране на възможни решения. Генериране на алтернативи.

След като сме споделили проблема и сме изследвали неговите причини има достатъчно събран материал и идеи, за да преминем към следващата стъпки – идентифицирането на възможни решения за проблема.

На този етап е важно съвместно / както и при предните стъпки/ да предложим максимален брой възможни решения за изследвания проблем.

Може да използваме "мозъчна атака, но може и да потърсим други възможности – например, всеки да напише на лист три предложения за решаване на проблема или да разделим участващите на няколко групи и във всяка група да бъдат предложени ралични решения на проблема.

Важно в случая е всички да участват активно в процеса на даване на предложения и да можем да отбележим всички тези предложения. Само по този начин всеки ще почуства , че и неговата идея е взета предвид на този етап от решаването на проблема.

Следващата стъпка е **да изясним** направените предложения. Едно по едно правим преглед на всички предложения и неясните се обосновават от участника, направил предложението. Възможно е някои предложения да бъдат обединени, групирани. Важно е да внимаваме да не групираме предложенията така, че да станат прекалено общи. Нека да не забравяме, че за решаването на проблема ще ни трябват конкретни идеи.

4. Подбор на най-добрите решения.

След като сме изяснили направените предложения и сме групирали някои от тях следва да направим избора на тези, които ще дадат решението на поставения проблем. На този етап е важно да постигнем съгласие за критерии за оценка на решенията. Критериите могат да бъдат следните: законосъобразност, икономическа ефективност, време, взаимна полза и др./

Ако имаме като проблем осъществяване на благотворителна акция в училище, то възможни критерии за подбор на предложенията за решение ще бъдат – развитие личността на учениците, съобразяване с училищния правилник и законовите норми в образованието, включеност на родителите и на учителите, участие на учениците в

разработването и осъществяването на проекта. След като постигнем съгласие за критериите оценяваме с тях всяко предложение за решение. Тези от предложенията, които отговарят на всички критерии ще бъдат в основата и на нашето търсено решение на проблема.

5. Вземане на решение

Целият модел на работа по решаване на проблема предполага вземане на решение с консенсус – през цялото време групата се е движила съвместно по етапите на решаване на проблема – заедно е обсъждан проблемът, заедно са търсени и са изяснявани причините и са правени предложения за решаването му.

Консенсусът е споразумение за решението на проблема, което всеки член на групата разбира, подкрепя и желае да изпълни. Постигането на решение с консенсус включва възможността всеки да бъде чут.При всяко положение следва да имаме на разположение и резервен метод. В хоризонталните групи (като нашата група, където никой отделен участник не притежава власт за вземане на окончателно решение), резервният метод би бил някакъв вид гласуване (с мнозинство: две трети/ една трета; с подготовка на допълнителни обосновки от страна на мнозинството (малцинството).

Все пак при преценката за начина на взимане на решение следва да отчетем няколко фактори. До каква степен да включим в процеса на взимане на решение на всички заинтересовани от решението на проблема страни, така че те да могат да го подкрепят.

Сериозен въпрос , който следва да отчитаме при вземането на решение, е колко време ще ни отнеме този процес. Ако проблемът е ключов за групата, не би следвало да се притесняваме от разхода на време, но често за по-незначителни проблеми е нецелесъобразно изразходването на повече време. Ако проблемът изисква компетентото мнение на експерти / учители, родители, членове на неправителствени организации и др./, следва да им предоставим възможност да обосноват възможните варианти за решения и чак след това да вземем в решението в групата.

6. Разработване на план за действие.

Целта на тази фаза е свеждане на решенията до конкретни стъпки, до разработване на план за действие. Важни въпроси, които трябва да се разгледат: стъпки, отговорници, време, разходи/. Разработването план за действие за решаване на проблема е ключов момент в програмата, който изпълнен неуспешно, в крайна сметка може да сведе до нула големите усилия положени дотук. Ето защо е важно да разполагаме с достатъчно време за постигането на тази цел. Ако е необходимо, е добре да насрочим следващо засдание, ако трябва да възложим на специална гупа да изготви в най-общи линии плана за решаване на проблема.

Важно е този план да е реалистичен/ да отчита местните възможности за решаване на проблема/, да е конкретен/ да предлага сроковете, стъпките, отговорниците/, да е достатъчно гъвкав , за да може да се реагира при внезапна промяна на обстоятелствата.

Най-важно за нашата група като младежка е планът да отчита максиално идеите на младите хора и техните възможности за включване в решаването на проблема. По този начин колективният процес на решаване на проблем намира свой естествен завършък и всеки член на групата остава с чувството, че усилията му не са отишли напразно, че неговият глас и мнение са били взети предвид.

Цел на програма "Гражданин" е даденият план а действие да се превърне в обществена политика, т.е. участниците да могат да усвоят умението за формулиране на бощественa политика или намирането място на важните за тях проблеми в дневния ред на местната общност.

Ето защо планът за решаване на проблема следва да бъде съобразен със съществуващите възможности за разглеждането му в местната общност, за използване на гражданите и гражданското общество за поставянето на проблема пред местните власти; за убеждаване на местните власти за важността на проблема и за приемането от тях на разработения план за действие.

Планът за решаване на проблема следва да отчита скъюзниците нам ладите хора сред обществеността и местните власти за решаването на проблема, както и възможните опоненти на предлагания проект. Групата следва да оцени поотделно всички възможни съюзници и опоненти и да предложи начини за тяхното спечелване и активно включване за осъществяването на проекта.

Групата следва и да отчита законовите възможности за изразяване на общественото мнение по даден проблем- провежането на общи събрания, публични обсъждания, референдуми.

Така младите хора, включени в проекта, ще могат да изследват и да проучат пътищата за овластяване и демократично участие на гражданите в управлението на местната общност.

7. Прилагане на решението и оценка на постигнатото.

Прилагането на плана за решаване на местен проблем не е цел на групата в рамките на програма "Гражданин". При все това групата оже да реши да започне работа за осъществяването на плана. При подобна ситуация е важно периодично панът да бъде оценяван.в рамките на цялата група. След като всички са работили по неговото изготвяне и имат отношение към решаването на проблема, всички са заинтересовани да следят как върви неговото изпълнение. Затова и трябва да се изготви специална програма за осъщестяване на оценка на хода на решаване на проблема, на неговото влияние върху групата.

Пета стъпка: Разработване на план за действие

На този етап групата ни ще разработи план за осъществяване на решението на проблема.

На първо място планът за решаване на проблема следва да отговаря на изискванията на план за всяка добре подготвяна обществена акция – да си отговорим на въпросите "кой, къде, кога, как, с какви ресурси" ще осъществи решението? Следва да бъде направен точен график за решаването на проблема, да

се види кой ще допренесе за решаването му, как ще бъдат разпределени задълженията, какви ресурси ще се необходими.

След като имаме вече наше решение на проблема, трябва да се опитаме да го превърнем в част от дневния ред на нашето селище, в обществена политика.

За това е от особено значение да обсъдим стъпките през които решението на проблема може да премине и институциите и организациите, от които зависи осъществяването на проекта – местни власти, държавни агенции, граждански организации.

Затова следва да получим информация и да разберем как се прави обществена политика, какви са механизмите, които могат да обусловят и улеснят решаването на даден проблем. Важно е да си дадем сметка, че във всеки момент на дневния ред в местната общност са поставени многобройни проблеми, а ресурсните възможности за решаването им са ограничени и че могат да бъдат включени в дневния ред само тези проблеми, които не само следват изискванията на законите, но и получават силна обществена подкрепа.

Така разработването на плана за решаване на проблема се превръща за нас в разработване на план за обществена акция..

Трябва да се запознаем със законовите възможности на гражданите да участват пряко в управлението на местната общност / на общината/ /вж.Приложение №1/, както и с начините за организиране на публични обсъждания за решаване на проблеми.

Организирането на обществена акция за получаане на подкрепа за решаването на проблема и за одобряването и подкрепата за обществена политика изисква анализ на ситуацията в местната общност от гледна точка на благоприятни фактори за решаването на проблема, както и за намиране на съюзници сред политическото и гражданското бощество, както и за намиране начини за печелене на своя страна на възможните опоненти на проблема и за преодоляване на пречките по пътя на решаването му.

Тази стъпка е също важна, защото резултатите от нея ще бъдат ключови при преставянето на проблема на публично обсъждане или при състезание.

Разработване на план за обществена акция / в рамка/

1. Записване на проблема и на решението му.

……
……
……
……
……

2. Изследване на благоприятни и неблагоприятни фактори за осъществяването на решението.

……
……

……
……
……

3.Изброяване и анализ на съюзници и възможни опоненти.

……
……
……
……
……

4.Анализ на законови възможности за решаване на проблема в местната общност – / ако е необходимо, да потърсим помощ от специалисти/

……
……
……
……
……

5.Отговаряне на въпросите – кой, кога, какво, къде, как, с какви ресурси ще осъществи предлаганото решение?

……
……
……
……
……

6.Набелязване на конкретни стъпки за превръщане на проблема в обществена политика

- осведомяване на обществеността и на местните власти – публично обсъждане на проблема;
- срещи и разговори за печелене на съюзници;
- убеждаване на възможни и реални опоненти на решението;
- внасяне на проблема в дневния ред на местните власти и на държавните агенции;
- гласуване на решение на местните власти или на съответните агенции и организации, които ще го осъществяват- основано на план за решаване на проблема.

……
……
……
……
……

Шеста стъпка: Оформяне на файл на проблема

Файлът на проблема обобщава работата на групата, представлява необходимата основа за запознаване на обществеността и на местните власти с проблема, както и съдържа всичко необходимо за решаването му.

Представянето на проблема под формата на файл ще ни даде възможност стегнато и ясно да изложим основните идеи , свързани с анализа и решаването на проблема, с наличието на обществена политика, както и с предлагането на политика за решаването му.

Файлът на проблема се състои от две части – **нагледна** / в която на специални тпостери са обобщени основните резултати от работата на групата по проблема/ и **документална/** в която към всяка тема от постера са приложени необходимите материали от работната папка на групата – информация за проблема, групови обсъждания и решения, документи, анализи на експерти и др./

За разработване на файла на проблема нашата група се разделя на четири малки групи, всяка от които подготвя постер и документална част.

Първа група подготвя общо представяне на изследвания проблем. / в рамка/ Участниците в нея следва да посочат защо са избрали проблема, да отразят преобладаващите в общността представи и възприятия на проблема в местната общественост, да обосноват защо проблемът е важен за даденото населено място, да обобщат причините, довели до възникването му. На практика първа група представя работата на групата по събиране на информация и анализ на проблема.

Ето част от въпросите, на които групата следва да отговори в своето представяне:

- колко значим е проблемът за дадената общност?
- колко е разпространен този проблем в местната общност и също така важен ли е за страната/ или за младите хора в страната, ако е проблем само на младите хора/?
- защо проблемът трябва да бъде решаван от местните власти? Следва ли някой друг да поеме отговорността за решаването на този проблем?
- какви са съществуващите виждания в местната общност за проблема и има ли противоречия между тях?

Групата може да представи проблема графично като включи таблици, графики, снимки, заглавни страници на вестници, статистически данни и др, илюстрации.

Трябва да бъде приложен списък на използваните източници на информация, което ще даде представа за работата, осъществена от групата.

Документалната част включва копия от най-важната информация, която е събрана и използвана при разработването и обясняването на проблема. На практика тази информация ще бъде подбрана от работната папка. Тук могат да се включат: публикации от вестници; писмени отчети на интервюта с личности от общността; писмени отчети от радио и телевизионни предавания, отразяващи проблема; извадки от публикации на местните власти.

/ текстовете за втора група, за трета и за четвърта група – също в рамка/

Втора група представя съществуващата в момента обществена политика за решаване на проблема, официалните мерки , които се предприемат от местните власти/ решения, резолюции , действия/, както и решенията на проблема, предлагани от гражданското общество/ неправителствени организации, групи заинтересовани граждани/ както и да направи оценка на провежданата обществена политика, на ефективността на предлаганите и осъществяваните мерки.

Добре ще е в тази част да бъде представено писмено резюме на алтернативните решения / или предложения за решаване/ на проблема, ако има такива. Изберете две или три алтернативни решения, предложени от различни групи или хора.

Резюмето на обществената политика и мерки, което е задача на втора група, трябва да отговаря на следните въпроси:

- кои са основните личности, групи или организации, които вземат отношение по проблема?
  - ◊ защо се интересуват?
  - ◊ каква позиция заемат?
  - ◊ кои са предимствата и недостатъците на техните позиции?
  - ◊ как се опитват да повлияят върху местните власти, за да приемат техните позиции?

- кои местни органи на властта носят отговорност за решаване на проблема? Какви мерки предприемат те за решаването му?
- какви са предимствата и недостатъците на съществуващите решения/ или предложения за решение/ на проблема?
- има ли законови норми, предпоставящи решаването на проблема и изпълняват ли се те?

При графичното представяне на проблема могат да се включат таблици, графики, снимки, заглавни страници на вестници, статистически данни и др, илюстрации, показващи същността на различните обществени политики насочени към решаването му.

Документална част следва да включва копия от най-важната информация, която групата е събрала по време на работата по проблема и е използвал при

анализирането му. Тук могат да се включат: публикации от вестници; писмени отчети на интервюта с личности от общността; писмени отчети от радио и телевизионни предавания, отразяващи проблема; извадки от публикации на местните власти, статистически материали.

Трета група предлага разработения план на действие от групата, т.е. обществената политика, която следва да бъде осъществена. Групата представя стъпките направени при решаването на проблема - вариантите за решения, подбраните критерии за избор на оптимално решение, разработеният план за действие за решаване на проблема.

Този план за действие следва да бъде писмено обяснен и обоснован – да бъде посочено защо е избрано точно това решение на проблема, какви са критериите, на които то отговаря, с какво превъзхожда други възможни решения или съществуващи обществени политики, съобразено ли е със съществуващите закони.

Следва да се посочи и кои органи на местните власти и държавни институции могат да осъществят предложеното решение.

В графичното представяне на решението на проблема могат да се включат таблици, графики, снимки, заглавни страници на вестници, статистически данни и др, илюстрации.

Документалната част - включва копия от най-важната информация, която групата е събрала и използвала при разработването на решение и на план за действие. Тук се включват най-важните и интересни моменти от груповите обсъждания на решението, но също така могат да се включат и публикации от вестници, интервюта с общественици, отчети от радио и телевизионни предавания, отразяващи проблема; извадки от публикации на местните власти.

Четвърта група излага начините , по които ще бъдат убедени властите и местната общественост да приемат предложената обществена политика и разработването на съответен план за действие в тази насока.

В нагледното представяне следва да бъдат включени:

Писмено изложение за това как групата ще си осигури подкрепа на плана за действие сред отделните личности и групи в общността.

- Идентифициране на влиятелните личности или групи в общността, които биха подкрепили предлаганата от групата обществена политика и как може да бъде спечелена тяхната подкрепа;
- Идентифициране на влиятелните личности или групи в общността, които биха се противопоставили на плана и как може да бъде променено тяхното мнение.
- как групата смята да осигури подкрепа на плана за действие от страна на местните власти. Групата следва да опише как за всяка от основните точки на плана за действие ще бъдат идентифицирани и убедени представители на местните власти да подкрепят предлаганата политика и

действия, както и да се идентифицират тези, които биха се противопоставили на плана и как може да бъде променено мнението им.

Преди да започнете работа се запознайте и обсъдете **критериите за изготяне на файл на проблема**, защото съобразно тях ще се оценява вашата работа от специално жури.

Тези критерии са: / в рамка/

- ***Пълнота*** - включен ли е достатъчно материал за разбиране и решаване на проблема?
- ***Яснота*** - добре ли е организирано представянето на всяка част и като цяло. Представянето оформено ли е ясно и граматически правилно?
- ***Информативност*** – точна и значима за решаването на проблема е представената информация, подкрепени ли са с информация основни факти и важни тези?
- ***Обоснованост*** – дадени ли са примери и разяснения в подкрепа на основната теза?
- ***Графики*** – спомагат ли графиките за разбиране на проблема и носят ли достатъчно информация?
- ***Документация*** – документирали ли са основните моменти от работата на групата, значими, надеждни и разнообразни ли са източниците на информация, които са използвани, цитирани ли са те в края на разработката?
- ***Законосъобразност*** – съответства ли предлаганата обществена политика за решаване на проблема на Конституията и на законите на страната?
- ***Убедителност*** - изложението убеждава ли, че избраният проблем е наистина важен? Предложената политика засяга ли пряко проблема? Изложениетообяснява ли как ще бъде получена обществена подкрепа за предложената политика
- ***Практичност*** – практична и реалистична ли е предлаганата обществена политика за решаване на проблема?
- ***Координация*** – обвързана ли е всяка от четирите части на представянето на проблема с другите, без да се повтаря информацията? Документалната ви част подкрепя ли и доказва изложението?
- ***Разсъждения*** - разделът за разсъждения и оценка на разработката показва ли, че работата на групата е сериозно премислена?

При графичното представяне на проблема могат да се включат таблици, графики, снимки, заглавни страници на вестници, статистически данни и др, илюстрации.

Документалната част включва копия от най-важната информация, която групата е събрала и използвала при разработването и обясняването на проблема. Тук могат

да се включат: изказвания на влиятелни личности и групи; изявления на влиятелни правителствени служители и агенции; публикации от вестници; писмени отчети на интервюта с личности от общността; писмени отчети от радио и телевизионни предавания, отразяващи проблема; извадки от правителствени публикации.

Важно е групите да разработят по един и същи начин своя раздел - писмено представяне, графики и илюстрации. Също важно е да споделите как работите помежду си, за да няма дублиране на информация и излишни усилия.

Когато всички гупи са готови на общо събиране се запознавате с подготвените раздели на файла и одобрявате постигнатото.

Седма стъпка:: Публично представяне на файла на проблема

*

* *

Основна цел на проекта "Гражданин" е провеждането на **публично представяне на работата по проекта под формата на организиране на състезания.**

Вашата цел на този етап е да информирате публиката и журито за важността на представяния от вас проблем, да обясните и оцените всяка от алтернативните политики, да обсъдите избора на вашата група и да покажете как смятате да спечелите подкрепа за разработената от вас обществена политика за решаване на проблеа сред обществеността.

Всеки от четирите раздела на файла се обобщава от представители на разработилата го група. Имате на разположение по **две минути** за представяне на всеки раздел. Представете най-важната информация от раздела на файла като се основавате на материалите, включени в него, но без разбира се, да ги четете дума по дума. Използвайте графиките от файла и всякаква друга важна, според вас, информация. Не забравяйте, че представянията на групите следва да се основават само на материали от файла.

Следващите **шест минути** са отделени за въпроси от страна на журито, като те могат да включват:

- да обясните по-подробно някои от точките, които сте засегнали
- да дадете примери за конкретни въпроси, по които сте говорили
- да защитите някои от изявленията или позициите си
- да отговорите на въпроси относно наученото от вашия оопит. Какви проблеми сте имали? Кои са най-важните неща, които сте научили, докато сте изучавали обществения проблем?

Гостите на представянето/ публиката/ също ще имат възможност да задават въпроси и да получават отговори в продължение на **шест минути**.

Ето и някои съвети за **по-добра подготовка на представянето**: / в рамка/

- Потърсете помощта на някои от Вашите родители, които имат опит в публични изяви;
- Опитайте се да упражните представянето в цялата група – вие ще бъдете най-внимателните и добри критици, защото сте работили най-много по проблема;
- Направете така, че възможно най-много участници от групата да представят – не забравяйте, че всички сте заслужили с работата си да представяте проблема;
- Не четете от постерите, а подгответе , ако трябва и писено своята аст от представянето;
- По време на представянето може да ползвате бележки, но не и по време на въпросите,които ще ви се задават;
- Ако не използвате пълни осем минути за представяне на файла, неупотребеното време може да бъде прибавено към времето за въпроси. Всяка група има право на общо 8 инути представяне, 6 минути за въпроси от страна на журито и 4 минути за въпроси от страна на публиката.
- За изложението си можете да използвате само материали, включени в портфейла.

За да е представянето по-вълнуващо и значимо преживяване за групата, а и за хората,които присъстват:

* помислете в групата внимателно кого ще поканите – ваши близки, които да оценят труда Ви, съученици и учители, както и приятели, представители на местните власти, от които зависи осъществяването на бощественатa политика, за която се обявявате, представители на граждански организации, които изразяват най-добре общественото мнение, специалисти по проблема, както и обществеици, чието мнение тежи във вашето селище;

* изпратете на тези, които държите наистина да присъстват покани, в които накратко обясните за работата си по проекта и за саото представяне и състезание;

* заедно с другите групи, участващи в представянето и в състезанието, подредете и украсете залата, за да има наистина празничен вид;

* поканете някой човек с опит да бъде водещ/ а защо това да не бъдат и ваши връстници/ и нека да има програма и добро настроение през неизбежните паузи;

* в изказванията си не забравяйте, че представлявате цялата група и нейния труд, че това е Вашият проект, както и понете, че искате да спечелите и журито и публиката на ваша страна, не за да спечелите, а за да ги убедите, че проблемът, чието решение искате, е действително важен за вашето селище;

* опитайте се да общувате с публиката, тя е която ще подкрепи проекта, ще му даде живот, ще помогне да се осъществи.

Що се отнася до оценката на журито – приемете я със спокойствие и с достойнство.

Не всички могат да са победители, но всички могат да изследват и да запознаят обществеността с решението и с политиката за решаване на даден важен обществен проблем.

Седма стъпка: Преценка на опита

Работата по проекта е приключила. Дали сте спечелили или не състезанието, в което сте участвали не е най-важното. Разработили сте решение на проблема и сте предложили обществена политика по време на публично представяне на проекта и на състезанието.

Сега е време за последната дейност – да обсъдите заедно какво постигнахте при участието си в проекта, какво сте се научили, какво бихте могли да направите другояче или по-добре.

Да споделите и най-важното какво научихте за себе си и дали сте доволни. Доволни от собственото си участие, от работата и отношенията с останалите от групата, от получените знания, от срещите с други хора, от натрупания опит.

Помисли и отбележи най-важните за теб случки по време на работата:

……
……
……

……
……

Отбележи и най-интересните и важни неща, които научи за останалите в групата:

……
……
……
……

А, сега отбележи най-важните неща за самия себе си

……
……
……
……

Ако искаш, може да си отговориш на следните въпроси, свързани с участието ти в програмата: / в рамка/

1. Аз лично какво научих за обществената политика и за обществото в моето селище от работата по програмата?

……..

……..

……..

……..

2. Какви умения придобих или подобрих по време на работата?

……

……
……
……

3. Какво научих за съвместната работа в групата – за нейните предимства и недостатъци?

……
……
……
……

4. Аз лично какво сполучих да направя добре?

……
……
……
……

5. Какво успяхме да направим най-добре като група при съвместната ни работа?

……
……
……
……

6. С какво този проект ще ми помогне като бъдещ гражданин на моето селище и на моята страна?

……
……
……
……

По време на обсъждането на лист върху гърба ти ще получиш послания от останалите участници в групата. Запиши ги по-долу и прецени верни са те и доколко добре

……
……
……
……
……

По-долу е даден въпросник за оценка на участието ти в програмата. Попълни го за себе си, но и го предостави на организаторите на програмата, за да могат да въведат положителни промени в нея. Моля, отбележи с кое от следните твърдения си съгласен/а/ като използваш следната таблица:

4 = Напълно съм съгласен

3 = Съгласен съм

2 = Не съм съгласън

1 = в никакъв случай не мога да се съглася

/ отговорите от въпросника в рамка/

□ по-добре разбирам местната обществената политика

□ научих повече за проблемите на общността, в която живея

□ подобриха се уменията ми за съвместно решаване на проблеми

□ подобриха се уменията ми за изследване на обществени проблеми

□ по-добре разбирам начина на работа на местните власти и на други социални служби

□ научих как хората могат да участват във формирането на обществената политика

 давам си сметка за работата на групите в общността, които се занимават с

проблемите

 развил съм по-положително отношение към представителите на местните власти и на

други социални служби

 по-добре разбирам как се използва файлът на проблема като средство за общуване и

убеждение

 Какво най-много ти хареса в тази програма? _____

_____

_____

 Какви промени би направил в програмата? _____

_____

_____

Училище: _____

Име (по желание): _____

Приложения:

Приложение: № 1: Местно самоуправление

Местното самоуправление се изразява в правото на гражданите или на избраните от тях органи, в рамките на предоставената им компетентност, да решават въпросите, свързани с:

- общинско имущество, предприятия, финанси, данъци и такси, общинска администрация;
- устройството и развитието на територията на общината и на населените места в нея;
- образованието – предучилищно, начално, основно, средно;
- здравеопазването-здравна профилактика, медико-социални грижи и санитарно-хигиенни дейности;
- културата – читалища, театри, оркестри, библиотеки, музеи и музейни сбирки, самодейност, ритуали, местни традиции и обичаи;
- благоустрояването и комунални дейности – водоснабдяване, електрификация, топлофикаия, телефоникация, улици и площади, паркове и градини,, улични осветление , озеленяване, корекция на реки и дерета, третиране на битови отпадъци, общински бани, перални, гаражи, гробища;
- социално подпомагане – социални грижи и помощи, социално жилищно задоволяване и други социални дейности с общинско значение;
- опазване на околната среда и рационално използване на природните ресурси с общинско значение;
- поддържане и опазване на културни, исторически и архитектурни паметници с общинско значение;
- развитие на спорта, отдиха и туризма с общинско значение;

Общински съвет: / в рамка/

Общинският съвет е орган на местно самоуправление. Той се избира пряко от избирателите за срок от четири години. Броят на общинските съветници звиси от населението на общината.

Общинският съвет определя политиката за изграждане и развитие на общината по всички дейности, които са отговорност на общината. По развитието на тези дейности общинският съвет може да приема наредби, решения, инструкции, правилници, които са задължителни за спазване от всички граждани в общината.

Общинският съвет има своя структура – комисии и се ръководи от председател.

Общинският съвет осъществява своята дейност главно чрез заседания- общо за целия съвет и отделно за неговите комисии.

Общинският съвет

- създава постоянни и временни комиси и избира техните членове;
- приема стратегии, прогнози, програми и планове за развитие на общината;

- определя изисквания за дейността на физическите и юридическите лица на територията на общината, които произтичат от екологичните, социалните, историческите и други особености на населените места;
- приема решения за създаване и одобряване на общи и подробни градоустройствени планове за територията на общината или на части от нея;
- приема годишния бюджет на общината , определя размера на местните такси;
- приема решения, засягащи общинското имущество;
- приема решения за административни-териториални промени, засягащи границите и територията на общината, приема решения за именуване и преименуване на улици;
- приема решения за провеждане на референдуми и общи събрания на населението по въпроси от своята компетентност;

Общинският съветник: / в рамка/

- има право да бъде избиран в състава на постоянни и временни комисии;
- предлага включването в дневния ред на заседанията на общинския съвет на въпроси от неговата компетентност;
- отправя питания към кмета на общината;
- не получава възнаграждение за дейността си като съветник;
- получава служебен отпуск за времето, през което е зает във връзка с дейността си като съветник

Задължения на общинския съветник е да:

- присъства на заседанията на съвета и на комисиите, в които е избран и да участва в решаването на разглежданите въпроси;
- поддържа връзка с избирателите и ги информира за дейността и решенията на общинския съвет.

Кметът на общината: / в рамка/

- ръководи цялата изпълнителна дейност на общината, насочва и координира дейността на специализираните изпълнителни органи;
- отговаря за опазването на обществения ред, като за осигуряването му издава писмени заповеди, задължителни за началниците на съответните полицейски служби;
- организира изпълението на общинския бюджет и на дългосрочни програми;
- организира изпълнението на решенията на общинския съвет и се отчита пред него за това;

- поддържа връзки с политически партии, обществените организации и движения, както и с други органи на местно самоуправление в страната и в чужбина;
- подписва одобрените от общинския съвет общи и подробни градоустройствени планове , организира тяхното изпълнение и прилагане, одобрява тяхното изменение и допълнение;
- представлява общината пред физически и юридически лица.

Пряко участие на гражданите:

Чрез **местни референдуми** могат да се решават важни въпроси от местно значение, които са от компетенциите на органите на местно самоуправление или са изрично посочени в закон.

Местен референдум може да се проведе в цялата община или отделно- в кметство, район или населено място

С местен референдум не могат да се решават въпроси, отнасящи се до общинския бюджет, данъчното облагане, всички въпроси, за които в закон е предвиден специален ред.

Законът е предоставил правата да се подлагат на референдум вече приети решения на общинския съвет по следните въпроси:

- сключване на заеми с банки и други финансови институции;
- продажба даване на общинско имущество на концесия, под наем или аренда, когато то е със значителна стойност или от особена важност, изграждане на здания , обекти на инфраструктурата и други съоръжения за нуждите на общините, когато за това са необходими капитални вложения, които не могат да с осигурят с редовните приходи на общината.

Право на инициатива за провеждане на местен референдум имат най-малко една четвърт от избирателите, а решение за провеждане на местен референдум се взима с мнозинство повече от половината от общия брой на съветниците. Разходите за провеждане на местен референдум се поемат от общинския бюджет.

Общото събрание е друга форма на осъществяване на пряката демокрация и възможност гражданите да участват в решаването на въпросите, свързани с местното самоуправление по места. Чрез общи събрания могат да се решават въпроси, свързани с:

- благоустрояването и хигиенизирането;
- ползването на общинскте имоти;
- организацията на опазването на общинските гори и полски имоти;
- опазването на обществения ред;

Общото събрание се свиква от кмета, по негова инициатива или по искане на една четвърт от избирателите, както и по решение на общинския съвет. Общото

събрание е редовно, ако на него присъстват повече от половината избиратели на общината, респективно района, кметството или населеното място. Гласуването е явно като решенията се вземат с мнозинство – повече от половината от присъстващите. Решението се обявява от кмета, който издава заповед, в която се конкретизират мерките за неговото изпълнение.

Чрез **подписка** може да се направи предложение до общинския съвет за решаване на важни въпроси. Инициативата за организиране на подписка е легитимна, ако е подкрепена най-малко от 100 подписа, а ако населеното място е до 200 души – най-малко от една пета от избирателите. Подписката е колективно предложение да съответния общински съвет за приемане на определено решение. Тя е редовна, ако е подписана най-малко от една четврт от избирателите. Председателят на общинския съвет е длъжен да уведоми общинските съветници и да свика в едномесечен срок сесия на общинския съвет за разглеждане на подписката.

Общинските власти са отговорни за решаването на местните публични проблеми на гражданите. Всички проблеми, които изискват намесата на институции и организации от различно естество са **публични проблеми на гражданите.**

Приложение № 2: Показатели за оценка на представянето на групата

Групата ще бъде оценявана за своята работа от специално жури по серия показатели.

Целта на оценяването е да бъдат отбелязани различните компоненти от работата на групата - подборът на проблем, събирането на информация, разработването на обществена политика за решаване на проблема, подготовка на файл на групата, публично представяне на проблема, подготовка на постери за публично представяне.

При оценяването също така се взима предвид проявеният групов дух на работа, сътрудничеството, взаимното допълване между участниците и малките групи, но и методичността, старателността, естетическото оформяне на проекта.

Журито оценява работата на групата като по всеки показател може да определя до максималния брой точки/ минимумът е нула точки за показател/.

Максималниият сбор от всички показатели е 150 точки.

Ако групите участват в състезание, победител е групата, събрала най-голям брой точки.

Важно е участниците да разберат, че само методично участие във всеки момент от осъществяването на проекта дава възможност за постигане на високи резултати.

/ в рамка/

Актуалност на избрания проблем – 10т.

- Аргументация за избора на проблем
- Значимост на дадения въпрос за участниците в проекта
- Съзвучност на проблема с интересите на местната общественост

Събиране и анализ на информация –20т.

- Изучаване на нормативна база
- Анализ на средствата за масова информация
- Използване на материали от социални изследвания
- Използване на експертни оценки

Програма за действия на групата – 30т.
- Юридическа правомерност на действията и предложенията
- Икономическа обосновка и реалистичност
- Съобразяване с местната среда
- Предвиждане и преодоляване на възможни съпротиви
- Използване на съюзници за постигане на целите
- Завършеност, пълнота

Оценка на работната папка на групата – 30т.
- Отразяване на основните етапи от работата
- Пълнота на материалите в работната папка
- Отразяване на екипната работа
- Естетическо оформление
- Съгласуваност между отделните материали
- Сериозно обсъждане на работата по проекта и поуки от дейността

Публично представяне на работата на групата / участие в състезание/ – 40т.
- Компетентност и свободно владеене на материала
- Дълбочина и яснота при отговори на въпросите
- Емоционалност на изказванията
- Използване на материалите от подготвените четири постери
- Съгласуваност координиране между отделните групи
- Значимост – дали групата е подбрала на значимите аспекти на файла, за да ги представи устно
- Разбиране - Дали участниците показват разбиране на значението и мащаба на проблема; обществената политика, която са идентифицирали; тяхната собствена политика; техния план за действие?
- Аргументация. Групата по подходящ начин ли представя своите позиции? По подходящ начин ли са се защитили по време на допълнителните въпроси?
- Защита. Убедителни ли са отговорите на допълнителните въпроси?
- Съвместна работа на групата- до каква степен повечето ученици

са допринесли за представянето? Очевидна ли е споделяната отговорност?

Оценка на файла на групата, подготвен за публично представяне – 20т.

- Съответствие на материалите от стенда на разделите на проекта
- Широчина на спектъра на материалите
- Отразяване на основната тема за всеки постер
- Нагледност, илюстрации, графики, рисунки
- Естетическо оформление
- Изрядна и подкрепяща документална част

Приложение № 3: Процедури и съвети за провеждане на състезанието

Опитали сме се да направим процедурите и съветите възможно най-ясни, кратки и полезни. Вярваме, че всеки, който участва в програмата, ще оцени ясно зададени съвети и еднотипни процедури и критерии за оценка на файловете и на представянията.

Основната цел на "Програма “Гражданин" е да стимулира възможно най-широко участие и сътрудничество. В нея могат да участват както отделни класове, така и ученици, обучаващи се в СИП по гражданско образование, участващи в различни кръжоци, както и събрани по желание в специални групи. Важно е групата участници да е в постоянен състав, да е изразила желание за участие в програмата, да е наясно по отношение на същността на програмата и на основните моменти на протичането й, както и на свързаните с участието отговорности.

Всеки участник в програмата – учител и ученик – получава специално свидетелство за участие, което е добре да бъде подписано от директора на училището и от представител на местните власти. телствен служител.

Процедура за провеждане на съревнованието

За участие в състезанието всяка група, работила по проблем, следва да е подготвила предварително файл на проблема, който да бъде представен на избано жури.

Завършените файлове се оценяват от жури в отсъствието на учениците. По време на самото състезание групите представят пред обществеността и специално жури своята работа и отговарят на въпроси, свързани с проекта им.

Файл на проблема. Файлът на проблема се състои от две части - нагледна част и документална част.

* Нагледна част съдържа:

* четири постери (шперплат, картон и т.н.), всеки от които е не повече от 80 см широк и 100 см високо. Работата на всяка от групите ще се представи на едно от четирите постери.

1. Писмено резюме на темите на съответния раздел

2. Графично представяне за раздела

3. Списък на използваните източници на информация за раздела

- Документалната част съдържа:

  - общо съдържание на целия файл и съдържание на отделните раздели

  - копия от най-важната информация, която всяка група е събрала за съответните раздели и която най-добре документира или подкрепя тяхното проучване.

  - **Внимание:** когато групата осъществи и последната стъпка от проекта – оценката на опита, то основните изводи, поуки и резултати от тази стъпка също се добавят към файла на проблема.

Публичното представяне на груповата дейност, отразена във файла на проблема може да бъде направено пред жури, други класове, родители или групи от общността. По този начин имате възможността да придобиете опит в представянето на идеи пред други хора и в убеждаването на аудиторията по отношение на важен въпрос от обществената политика. При публичното представяне:

- всяка от четирите групи, подготвяли отделните части от файла на проблема, представя своята част.
- като цяло групата разполага с **осем минути за представяне на своята дейност, отразена във файла** на проблема / или всяка от четирите малки групи има на разположение по 2 минути за своята част/ . Определени са **шест минути** за допълнителни въпроси към групата от страна на журито и **четири минути** за задаване на въпроси от страна на публиката. Един доброволец може да отчита времето и да дава знак, когато остава една минута от определеното време за представяне или въпроси.
- При представянето може да се позовавате на документалната част от файла на проблема и на работната папка във всеки един момент по време на представянето
- трябва да се направи всичко възможно, за да се спази предоставеното време. По преценка на журито, може да бъде отпуснато допълнително време, ако по някаква причина времето за отговор е било намалено, например, ако член от журито е формулирал въпроса си прекалено дълго.
- така всяка група има около двадесет минути за своето представяне, което на практика при провеждане на състезание означава, че не повече от четири групи могат да участват в него - общо около 80 минути. Ако бъде решено да учасгтват шест групи, необходимото време ще е 120 минути и следва да бъде направена почивка след първите три групи като редът на представянето се определя по жребий.

Избор на жури.

- Журито е тричленно и е съставено от хора, които имат познания в областта на обществената политика и текущи политически въпроси на местната общност – общински съветници, учители, журналисти, адвокати, бизнесмени, общински служители и служители на социални агенции.

- Членовете на журите следва да получат предварително помагалото за водещия и за ученика и да се запознаят с тях..

- Отделно членовете на журито получават пакет с материали, необходими за осъществяване на оценка на файловете и на представянията на отделните групи.

- След представянето на всяка група журито се събира за пет минути и определя крайната оценка на групата

- След приключване представянето и на последната група журито има десет минути за определяне на окончателните езултати, които не подлежат на обжалване.

- При представянето на резултатите е важно да бъдат обосновани резултатите на всяка група.

Тъй като самото устно представяне протича по-дълго добре е то да бъде съчетано със специална програма – изпълнения на ученици, провеждане на забавни игри, връчване на нагади на отличили се ученици и учители в областта на гражданското образование и др. Най-добре е също представители на различните групи, участващи в заключителното съръвнование, да се съберат и да разработят план за протичането му. Важно е също така цялото съревнование да бъде ръководено от подготвен за целта водещ / или двойка водещи – ученици или учител и ученик/.